

Ant. v. Gieseler. Ant. v.

Ant. v. 59.1.

DE
SALVTE EX ZIONE, 33

DIVINO ADVERSUS MALA GENERIS HVMANI
QVÆCVNQVE REMEDIO,

Meditationes ad Psalmum LIII.

QVÆS
DISSERTATIONE INAUGVRALI
PRO LOCO

INTER PROFESSORES THEOLOGOS
RITE SECVNDVM STATVTA ACADEMICA

OBTINENDO

**CHRISTOPH. FRIDERICVS
SARTORIUS,**

SS. THEOLOGIÆ PROFESSOR PVBL. ORDINARIVS,
ET DVCALIS STIPENDII THEOLOGICI
SVPERATTENDENS,

ad d. XXVIII. Aprilis, MDCCLV.

IN AULA THEOLOGORVM NOVA

PUBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBJICIET, ii.

R E S P O N D E N T E

M. JOHANNE CHRISTOPH. LVDOV. MIEG,
SS. THEOL. CAND. IN ILL. STIP.

TVBINGÆ, TYPIS BAVHOFII AC FRANCKII.

I. N. J.

Scripturæ Sacræ præcipuum caput doctrina de Christo est. Ad eam omnia quæ tradit, sive facta sint memorabilia, sive doctrinæ, sive rerum futurarum prædictiones, refert, idque nunc clare ac diserte, nunc respectum illum tectius aliquanto & velut e longinquo indigittans. Qui igitur Theologiam docent aut discunt, eorum proprium est munus, hanc Scripturæ methodum sequi, & in scrutinio Libri Divini assiduo primo quidem Christum in apertis & claris testimoniis quærere, ad proficiendum in ejus agnitione; tum vero etiam in iis, quæ remotiora paullo videntur, nexum, quem habent cum Christo ac regno illius perpetuum, & necessarium, & multiplici usu fœcundum, curate investigare.

Atque hoc ipsum me movit, vt, cum ad docendam in Alma hac Studiorum Universitate Theologiam, præter expectationem quidem, sed omnino Nutu Divino, vocatus essem,

A 2

argu-

argumentum Dissertationis Inauguralis deligendum mihi esse existimarem, in quo Specimen eorum, quæ modo dicta sunt, Clar. Dn. Studiosis posset proponi. Suscipiemus ergo brevem Psalmi tertii & quinquagesimi tractationem, rogantes DEUM in nomine Jesu Christi, velit Primitiis hisce nostris benevolam se ac faventem præbere, ut in Sanctissimi Nominis Divini honorem omnia vergant.

SECTIO PRIMA, PHILOLOGICO - EXEGETICA.

§. I.

Inscriptioni Psalmi LIII. quam versus 1. habet, non immorabimur. *Machalath* instrumentum potius musicum nobis videtur fuisse, quam Canticum alicujus initium. Vox לִישׁוֹן generatim *erudientem*, atque adeo hic *didacticum* carmen significat, per quod lector fiat *φρόνιμος*, *σοφρός*, intellectu utens. Admonitio est, hic ea doceri, quæ cum primis pertinent ad prudentiam justorum. *Davidis* nomen adscriptum de auctore Psalmi nos dubitare non sinit.

§. II.

Quænam ista commentandi *occasio* Davidi fuerit, quæ verba Psalmi attente legerit, facile sentiet. Deprehensa multorum in regno suo improbitate, & cognito, quam vafre saluberrima instituta nunc astu eluderent, nunc perurperent violentia, & quantum inde respublica Israelitarum caperet detrimenti, non potuit Rex Sanctus justitiæque amans non commoveri. In illa acerrima cogitatione de perversitate ingenii humani, vidit collustratus Divino lumine, indignandum unique

❁ ❁ ❁

utique esse improbitati malorum, eosque in mala gravissima incurfuros: ceterum si DEI super homines iudicio standum fit, neminem unum excipi posse ab feveritate cenfuræ Divinæ. Itaque Divino Spiritus Sancti adflatu actus gravissima profert effata de univerfali generis humani corruptione, sed una quoque de Divino adverfus hæc mala remedio, quod in Christo Domino fit paratum hominibus. Hæc *Summa* egregii ac plane *Divini carminis* est.

§. III.

Ordinem autem in multitudine veritatum insignium, quæ hic cumulantur, hunc videor cernere. Corruptionem *primo* generis humani vates describit; *deinde*, ad erigendos fideles, remedium divinitus illi oppositum, Salutem ex Zione prodituram, ostendit.

I. Corruptionis indicantur *v.* prima initia,

- a) quoad ipsam indolem internam, *Stultitiã animi*;
- b) quoad actus internos ex illa orientes; *dicere in corde, non est DEUS.*

2. Progressus, in actionibus & vita; exserens se

- a) in pravitate in vitam totam illata; *corruerunt.*
- b) in abominanda malitia.
- c) in officiorum intermissione; *non est qui faciat bonum;* quæ omnia nervose comprehenduntur versu 2.

3. Effectus & consequentia, quæ sunt

- a) apud DEUM, animadversio ac displicentia. *v.* 3. 4.
- b) apud peccatorem, conscientiæ neglectus, securitas. *v.* 5.
- c) apud alios, oppressio injusta, in primis honorum *v.* 5.
- d) generatim, vita irreligiosa, sine DEO transacta. *v.* 5.

4. Eventus & exitus longe tristissimus.

a) Pavor, animi angor. v. 6.

b) supplicium de malis sumtum. v. 6.

c) Ignominia, contemptui improbitatem exponens. v. 6.

d) Rejectione malorum totalis. v. 6.

II. Medelæ autem in Christo paratæ *tum origo, tum indoles, tum effectus & consequentia, tum modus ejus obtinendæ ac fruendæ*, versu 7. ostenduntur.

Atque ista nunc erunt sigillatim a nobis consideranda.

§. IV.

INDOLES interna omnis hominum corruptelæ in *stultitia* ponitur versu 2. Vocem **נָבֵל** *mente lapsum, stultum, flagitiosum* significare, omnes consentiunt. Sed quoniam radix hujus vocis, **נָבַל**, proprie significat, emarcescere, flaccescere, ex marcore decidere, ut folia solent plantarum, atque adeo porro, latiore significato, extinctionem & corruptionem cujuscunque rei viventis; utique in ejus expositione ad hanc notionem erit cumprimis attendendum. Unde Coccejo (a) **נָבֵל** est homo mente & animo corruptus, spiritualiter mortuus, vitam veram in se non habens.

§. V.

Erit igitur **נָבֵל** *stultus*, ille, qui, cum vitam veram exintima unione cum DEO habere deberet, a DEO abalienatus atque averfus, non modo omnem Spiritualis vitæ vigorem, sed plane vitam ipsam ex DEO amisit, *alienatus a vita Divina* Eph. IV, 18. Cum autem aliquid naturalis activitatis nihilominus in tali homine superfit; quoniam ea destituta est beato illo

(a) in Lexico, hac voce.

illo moderamine ac regimine vitæ Spiritualis, fieri non potest, quin homo in aliam ex alia aberrationem incidat. Magis ergo magisque corrumpitur, & perverse ac stolidè cogitat, loquitur, agit. Hinc itaque prima corruptionis omnis initia sunt repetenda. (b)

§. VI.

ACTVS interni ex illa stultitia orientes ponuntur in per-
versis cogitationibus de DEO, quas hæc Psalmi verba indi-
cant: *Dicit stultus in corde suo, non est DEUS. Cor in Sacris*
ipse animus est. Nam Scriptura cordi talia attribuit, quæ non-
nisi in animum ipsum conveniunt, intelligentiam, voluntatem,
cogitationes. Porro dicere in corde suo est judicare, opinari,
statuere, deliberare, decernere apud animum suum. (c)
Varia existimem innui hac phrasi; prout admirabilis est Scri-
pturæ Sacræ in ipsa elocutione circumspectio atque proprie-
tas. Indicatur 1. *principium*, ex quo omnes malæ de DEO
cogitationes oriantur, esse intimam pravitatem animi à DEO
abalienati; quod ipsum Servator diserte docuit Marc. VII, 21.
Interne, ex hominum corde, prodeunt prava cogitationes, . . .
dementia. Quoniam porro multi, quæ apud se prave cogi-
tant, premunt atque dissimulant, 2. simul notatur eorum hy-
pocrisis, qui intus quidem apud se cogitationes hujusmodi
volentes

(b) Confirmat hoc ipsum quod est apud Jesajam c. 32, 6. *Stultus, inquit,*
stultitiam loquetur, & cor ejus machinabitur iniquitatem: exercendo
hypocrisis, & loquendo de Jehova errorem; evacuando animam fame-
nti; & potum sicculosi deficere faciet (vel subtrahet). Multiplex hic
indicatur corruptela, & ex vna illa origine, stultitia mentis interna,
deriyatur.

(c) COCCEJUS in Lexico, voce מַחְשָׁבֹת

volentes & cum prolubio fovent; ceterum suam tamen impietatem extrinsecus simulatio religionis studio tegunt. Sive autem taciti ista cogitent, sive, quod multi faciunt, ore proferant impie de DEO cogitata. notatur apud utrosque 3. precipue *habitus* hujus perversitatis intime radicans. Non sunt cogitationes aliunde excitatæ, animum subito transvolantes: sed in ipso corde nascuntur, & in intimis, ubi natæ sunt, hærent, invalescunt, foventur.

§. VII

Et consentit experientia. Statuunt quidem nonnulli, esse apud quosdam homines *ignorationem* potius DEI, quam inficiationem; neque repugno: talem tamen *mere ignorantie* statum nec valde frequentem, nec diuturnum esse existimaverim. Multo plures sunt, quibus tribuenda est DEI *oblivio*, Psal. L, 22. Sed proprie huc pertinent *dubitationes* de DEO ex tenebricoso animi habitu natæ; quibus ubi non obviamitur investigatione seria veritatis & usu fideli subsidiorum eoducentium, facile in apertam evalescunt *negationem* & contradictionem. Ac tum quidem, cum eo usque perventum est, non obscure, quomodo tales animati sint, potest animadverti. Optant ut nullus sit DEVS, nullus inspector & iudex; atque adeo cupiunt vera esse, quæ adversus veritatem divinam animo agitant. Ipsam quidem veritatem odio habent. Rom. VIII, 7. Hinc dubiis contra veritatem omnem attentionem, nullam contra aut certe exiguam adhibent argumentis, quibus veritas confirmatur. *Volentes ignorant*, ut est apud Petrum, 2. Ep. c. III, 5. Nihil de eo dicam, quam sibi profani homines placeant, quando impietate sua supra vulgus credulum sapere atque eminere sibi videntur. Amat ergo homo corruptus sua de rebus

rebus divinis deliria, eaque defendit, ac mordicus tenet. Et hoc existimem phrasin hanc simul connotare; ita ut *in corde suo dicere*, sit intra animum apud se *deliberate statuere*, & *firmiter inherere* semel decretis.

§. VIII.

Confirmat hanc observationem, quod nusquam in Sacra Scriptura homines pii dicuntur *in corde suo* talia de DEO agitare. Sane fidelibus quoque, nec raro, falsa atque inepta in mentem veniunt cogitata de DEO (*d*): sed hæc quidem cogitationes sunt aliunde potius in mentem injectæ, inprimis in tumultu tentationum gravium, quam ex proprio fundo natæ; sunt transitoria; aut si pertinacius durant, id cum summa piorum displicentia fit; certe non est apud fideles habitus aut consuetudo talia cogitandi de DEO; multo minus hæc sunt apud eos agendi principia, quibus vita ipsorum regatur, ut apud malos. Ideo talia *cogitare* quidem, sed *non in corde suo* dicuntur. Ex quo simul Divini de animorum statu iudicii veritas, æquitas & iustitia potest agnosci.

§. IX.

Sed redeo ad Psalmum nostrum. Eorum, quæ prave cogitantur de DEO, hæc summa est: *Non est DEVS*. Id non tantum pertinet ad existentiam DEI negatam: includuntur enim simul omnia alia perversa ac falsa hominum cogitata de
B

(*d*) e. g. Esa. 40, 27. *cur dicis . . . nullam habere tui rationem DEVM*.
Psal. 31, 25. *dixi in tropidatione mea, me ab oculorum tuorum conspectu esse relictum*. Add. Jobi. c. 3. Psal. 73, 13, 14, 77, 9. 10.

justitia, bonitate, sapientia DEI, de veritate promissionum & minationum Ejus, de Providentia, & Regimine DEI in mundo atque Ecclesia, nec non in dispensandis singulorum hominum fatiis, de futura post hanc vitam remuneratione, & multis aliis. Talia leguntur Deut. VIII, 17. Psal. X, 4. 5. 11. 13. XCIV, 7. Thren. III, 36. 38. Zephan. I, 12. Malach. II, 17. III, 13. 14. Matth. XXIV, 48. 1 Theff. V, 3. 2 Pet. III, 4. 5. Sap. II, 1. 199.

§. X.

Vidimus prima omnium in genere humano malorum initia. Quoniam autem quæ intra hominem sunt, foras prodire, & per omnem vitam serpere solent, jam porro *Progressum* mali Psalmus noster exponit. Exerit se *primitate vite* totius, quæ per vocem *תפלה* *corruerunt*, indicatur. Hoc verbum, quoniam absolute, atque adeo intransitive positum est, significationem radicis intendit (e). Atque adeo corruptionem indicat non simplicem, sed 1. magnam, longe progressam; 2. habitualement omnino; ac 3. patentem latissime, ut quascunque dotes in hominem natura, educatio, institutio, atque etiam ipsa Gratia DEI contulit, ea aut pereant sine fructu, aut *degenerent* & noxiæ ac perniciosæ evadant; utrumque enim verbum *תפלה* denotat.

§. XI.

Alterum in ista corruptione foras prodeunte est *abominanda malitia*, de qua hæc sunt verba Psalmi: *abominabilem effecerunt iniquitatem*. Simpliciter quidem exponi hæc possunt: desi-

(e) DANZIUS interpret. ebr. chald. §. 37.

designare homines facinora abominanda ; qualia diserte in Scriptura dicuntur mendacium Psal. CXIX, 163. cædes injusta & fraudes ac fallaciæ Psal. V, 7. idololatria Ezech. XVI, 2. 22. 36. sed tamen plus intelligi voluit Psaltes his verbis : nempe multos non satis habere inique facere, sed hoc ipsum ab illis fieri *cum ingenti malitia* ; velut cum palam, & cum petulantia, protervia, gloriatione, ferocia, insultatione peccatur : id quod non potest a DEO ac bonis non ferri quam molestissime & plane execrabile haberi.

§. XII.

Tertia de corruptione, prout palam se exserit, querela hæc est : *Non est, qui faciat bonum. Bonum est, quicquid DEO probatur, & homini ipsi ac societati humanæ vere utile ac salutare est. Facere bonum est studere iis, quæ DEO probantur atque hominibus profunt, idque ex animo & veris motivis, sine hypocrisi, citra fines illegitimos, & cum constantia, ut totius vitæ actus in eo consentiens sibi semper constet.* Verba igitur hæc, *non est qui faciat bonum*, accusant homines intermissionis officiorum, quæ DEO, aliis & sibi ipsis debent; atque omnes in universon hujus negligentia peragunt reos : qui quidem extremus est gradus perditionis.

§. XIII.

Ita namque comparata est hominum vita : ubi integras societates, parvas, magnas. talis labes ita pervasit, ut nihil sani superfit, ac nemo amplius officium DEO ac Societati debitum faciat, multo, quam ante, difficilior mali medela est.

Vbi ne quidem precibus ad DEVM, displicentiæ significatione apud homines, exemplo meliore, testimonio veritatis, factaque ad cavendum juribus regni Divini quadam veluti protestatione, quisquam amplius malo sese opponit, ibi impune damno immedicabili grassatur. Conferri huc potest, quod Servator de Sale dicit, cum insulsum est factum, Matth, V, 13. Add. Gen. XVIII. Ezech. XXII, 30. Esa. LXIV, 7.

§. XIV.

Quid ex corruptione tam magna *consequatur*, jam porro Psalmus noster versu 3. & 4. indicat. Apud DEUM gravis est animadversio ac displicentia. De animadversione versu 3. agit, in quo DEUS describitur tanquam prospectans e sublimi de cœlo, tanquam diligenter contemplans universum genus humanum, tanquam quærens oculis, num quos deprehendat intelligentes & religionis veræ studiosos. Sic enim phrasin, *querere DEUM*, accipio, ut applicationem animi, judicii ac studii denotet ad universa erga DEUM officia, quorum observatione in beatam pervenitur cum DEO, Summo Bono, communionem. Quæ officia enumerare hoc loco, longum foret.

§. XV.

Ipsa formula, de DEO e cœlo prospiciente in Sacris non infrequens est. Vid. Exod. III, 7. Deut. XXVI, 7. 15. Psal. XI, 4. XXXIII, 13. LXXX, 15. CII, 20. Esa. LXHI, 15. *Cœlum* alias scriptura describit ut habitaculum DEI sanctum, gloriosum, Divinæ Majestatis & Gloriæ manifestatione illustre. 1 Reg. VIII, 39. Esa. XVIII, 4. Ezech, III, 12. Matth, XXIII, 22. אֲרָצָה est *prospicere*,
&

& quidem de loco sublimi, ubi obtutui omnia facile patent, & capite exserto, ad captandam rerum visionem. Pulcherrime DEI omniscientia repræsentatur, per similitudinem a modo cognoscendi humano desumptam. Quæ ἀνδρωποπείδεια ut θεο-
 πρεπείδεις, modo DEO digno, a nobis accipitur, tenendum est, indicari per eam 1. DEUM facillime omnia hominum cognoscere; & 2. ea accurate ac plene perspicere, observare, notare. 3. respici simul ad singulares illos eventus, quibus DEUS se manifestat ac velut ostendit de cælo, & sentiendum præbet hominibus, observari ab se facta ipsorum, & in ea suo tempore iri animadversum. Exempla vid. Gen. XI, 5. Matth. XXVI, 64. Est hoc igitur testimonium insigne inspectionis Divinæ super homines, etiam malos,

§. XVI.

Displacentiam ipsam indicat versus 4, quo DEI iudicium de hominibus continetur. Primo dicitur: *Omnes recesserunt.* וכלי per vav suffixum manifeste refertur ad præcedentia verba וכלי בני אדם, atque adeo *universitatem* indicat totius generis humani. Ad בני relatum debebat suffixum habere plurale: sed elegantem hæc numeri permutatio emphasin habet, nomine ipso וכל homines universos, suffixo autem singulari adjuncto singulos distributive, notante. וכל recessit, observante GUSSETIO (f) quando metaphorice accipi debet, est mutari animo erga aliquem, usuque in malam partem abiit. Et quoniam cum Synonymis בני & בני conjugitur Ps. LXXVIII, 57. XIV, 3. non tam recessum a via, quam potius discessionem ab officio videtur significare: velut cum servus infidelis ac fu-

B 3

giti-

(f) in *Lexico Lingue Hebraica*, hac voce.

gitivus ab hero se avertit, aut miles ducum imperio parere detrectat, ordines relinquens, arma abjiciens.

§. XVII.

Porro dicitur in hoc versu: *Una facti sunt inutiles.* ^{בְּיָמָיו} vocabulum rarius est, unde & significatus obscurior. Reddere solent plerique: putidi & execrabiles facti sunt. Existimant nempe, aliquanto plus hac voce debere significari, quam quod erat versu 2. jam dictum, ne videatur esse tautologia. Sed movet me auctoritas Pauli, versionem LXX. viralem, ^{ἄχρηστοί} ^{ἄχρηστοί}, retinentis Rom. III, 12. ut in interpretatione, *inutiles facti sunt*, plane acquiescam. Neque ideo non surgere orationem existimo. Facit enim vox ^{בְּיָמָיו} addita, ut plus omnino hic, quam versu 2. dicatur. Per illam enim communio peccati, societas in peccando, & participatio peccatorum alienorum indicatur, qua fit, ut non modo singuli se ipsos ad præstanda pietatis & justitiæ officia reddant inutiles, sed multi simul, altero alterum a bono avertente, avocante, & ad peccata ducente, trahente, impellente, præcipientes ruant. Esa. V, 18.

§. XVIII.

Tandem hanc quoque censuram Divinum de hominibus judicium continet: *non esse ullum, qui faciat bonum;* quod versu 2. jam dictum erat. Additur: *ne unum quidem* talem reperiri. Id hyperbolice dici, quidam primarii Interpretes annotarunt; quibus alii contradicunt, quoniam ex allegatione Pauli Apostoli Rom. III, 12. satis pateat, nihil hic exaggerari præter rei veritatem, Omnino veracitati verbi Divini cavendum

dum est; modo ne id sic accipiatur, ut propterea nullam omnino hyperbolen in sacris locum habere posse existimemus. Potest enim hæc troporum affectio sic explicari, ut nihil inde sacris Litteris timendum sit; quod dexterrime præstitit GLASSIUS, *Rhetoric. Sacr.* tract. I. c. 19. Nobis ita videtur: Crescere hoc versu existimamus iudicii de corruptione hominum universali severitatem. Nempe secundo versu de corruptione hæc iudicatur more humano, prout ab hominibus, etiam illuminatis, fieri possit, qui, cum nullos, qui recte agant, conspiciunt aut norunt, bonis nempe ob suam paucitatem in reliqua turba latentibus, censuram suam universaliter, quasi omnes feriat, proferunt, uti Elias 1 Reg. XIX, 10; parati interim eam restringere & mitigare, sicubi reperiantur, qui excipi possint. At DEUS multo prospicit longius, & in illis etiam, quos homines pii fortassis non usquequaque malos pronuntiarent, invenit quod sanctitati suæ displiceat, quodque adeo debeat reprehendi. 1 Sam, XVI, 7. Hiob IV, 18. XV, 15.

§. XIX.

Hactenus de omnibus in universum hominibus sermo fuit regio vari: nunc vero, quia porro tales effectus corruptionis commemorantur, qui non cadunt in fideles & regenitos, oratio despectit ad malos & impios speciatim, eosque a bonis, qui mox populus DEI vocantur, aperte discernit. Prima versus quinti verba: *annon sciunt malefici?* securitatem arguunt impiorum. Appellatio *maleficorum* etiam a Christo Domino usurpata est Matth. VII, 23. Per *118* intelligo, præeunte COCCÉJO, *vanitatem*, hoc est, notione morali, falsum bonum quod-

quodcunque. Unde facile derivatur altera significatio *iniquitatis, sceleris*; tertia item *molestia & luctus*, ex spe nimirum per falsum bonum frustrata. Non multum diversa est FORSTERI interpretatio, qui nomen hoc de *concupiscentia vitio nativo corrupta* & ad creaturas conversa proprie usurpari existimat, allegante GUSSETIO in hac voce.

§. XX.

Jam *הַיָּבִיט* non est agere simpliciter, sed agere cum decreto, consilio, molimine; neque est executio actionis externa (quæ verbo *הִפְיָד* exprimitur proprie, vid. Mich. II, 1.) sed facinoris ea pars, quæ in deliberatione consistit. (g) Erunt igitur *הַיָּבִיטִים*, qui vanitati animo suo toti sunt dediti, eamque, ut cupiditates suas expleant, omni studio quarunt, consecantur & tractant, multum adeo, & sæpe, ac diu in ea occupati.

§. XXI.

Huic vanitati immerfos mirum non est negligere ea, quæ cum maxime debebant curare. Vnde censura divina: *annon cognoscunt?* Quid agnoscere debeant, non dicitur: sed nec opus erat. Est enim manifestus ad antecedentia respectus; hoc est, ad stultitiam, ad impias cogitationes de DEO, ad vitæ pravitatem, ad facinora abominanda, & ad DEI, ista cuncta videntis ac norantis, iudicium. Hæc omnia qui agnoscunt, ii de se, de actionibus suis, ac toto animi statu coram DEO iudicium ferunt, id quod proprium est *Conscientiæ munus*.

(g) COCCEJVS, GUSSETIVS h. voce.

munus. Accusantur ergo malefici neglecti conscientiaë dictaminis & securitatis. Vbi figura adhibita interrogationis negantis (*annon?*) vim habet affirmationis, & quidem cum vehementia; ex qua, si attendamus, varia intelligere licet.

1. ipforum officium; debebant agnoscere. 2. facilitatem huius officii; poterant id, si modo vellent. 3. Convictionem; quantumcunque negligent, supprimant, apud alios dissimulent conscientiaë vocem, facere tamen non possunt, ut id non sciant. Vtique norunt. Rom. II, 15. 4. Displicentiam DEI, neglectum Conscientiaë studium quam maxime improbantis. 5. Longanimitatem ipsius, qua malos in securitate sua tolerat, & ut ad se redeant, ineffabili patientia exspectat. Sensus ergo est: Annon malefici, qui hæc omnia 1. debebant agnoscere, & 2. facile poterant; Immo 3. sæpe admoniti hæc omnia probe norunt; & tamen 4. turpissime adhuc id negligunt; annon 5. vel tandem ad sanam mentem redibunt?

§. XXII.

Sequitur pravitatis humanæ effectus apud alios homines, oppressio injusta, in primis honorum: *Comedentes populum meum, comedunt panem.* Priora verba nihil habent difficultatis. *Populus DEI* sunt, quotquot salutem ex Zione, hoc est, Servatorem Messiam sincera amplexi fiducia, DEVM sibi conciliatum habent, & in libertatem ab ista corruptione vindicati, vitam beneficio hoc spirituali dignam degunt. *Comedere populum DEI* notat partim injustam exercere violentiam in fideles ac bonos, partim eos per malas artes circumvenire sub iustitiaë specie, idque ad explendam famem pravæ cupiditatis,

ditatis; vt avaritiæ, ambitionis, invidiæ, vindictæ, & quæ alia sunt, quibus improbi mancipiorum instar serviunt. Conf. Psal. XXVII, 2. Prov. XXX, 14. Mich. III, 2. 3. Matth. XXIII, 14.

§. XXIII.

Alterum incisum, quod additur, *comedunt panem*, varie explicatur. Veniebat in mentem, annon ex Jerem. XXII, 13 - - 17. illustrari possit? vt sensus sit: *Comedentes sunt populum meum*, cum ipsi tamen *comedant panem*, hoc est; satis aliunde habeant, unde vitam sustentent, vt nulla sit per injustas extorsiones egestatem sublevandi necessitas, si modo cupiditas absit. Sed conjecturæ huic multum antefero explicationem B. JO. HENRICI MICHAELIS (*b*) adprobatam etiam in *Bibliis Tubingensibus*, quæ hæc est: Vorantes populum meum secure comedunt panem & cibum capiunt, immo commissantur ex bonis oppressorum, Matth. XXIII, 14.

§. XXIV.

Vltimum in hoc versu quinto incisum est: *DEVM non invocant*. Invocare DEVM proprie significat precum officium. Existimem tamen phrasin hic latius accipi debere de toto cultu religioso, ita vt hic notetur actuum omnium ad cultum Divinum pertinentium intermissio. Cohærent certe omnes illi actus religiosi arctissime, vt qui unum ex officiis religioni essentialibus negligit volens, & ex principio dominantis internæ animi pravitatis, is nullum præstare idoneus sit. Sermo est autem non de solo actu invocationis externo, sed de cultu
DEI

(*b*) Annotat. uberior. ad Psal. XIV, 4

DEI vero, integro, in quo præcipuæ partes sunt animi actus suos internos dirigentis ad DEVM. Itaque formula hæc, *DEVM non invocant*, describitur vita impiorum, prout sine DEO, sine timore atque amore DEI, nullo DEI desiderio, procul omni cum DEO communione, & cultu religioso aut nullo aut hypocritico tantum, misere sine fructu transigitur.

§. XXV.

Supereft consideratio *EVENTVS* & exitus, quem talis vita fortitur tristissimum, vt est versu 6. *Ibi pavent pavore, non est pavor.* Facile apparet, hæc verba significare angores, & conscientia sæpius læsæ morsus. $\square\Psi$ *Ibi* refero ad proxime antecedentia. *Ibi*, vbi sic vivitur, vti versu 5. dictum est; vbi conscientia monita non audiuntur; vbi boni, qui sunt DEI peculium, expilantur & opprimuntur injuste; vbi officia pietatis in DEVM vilipenduntur, aut hypocritice tantum præstantur, aut aperte ridentur: *Ibi* abesse non potest, quin pavor & angores animi existant, & impietatem malorum ulciscantur. Rom. II, 9. יִרְאוּ פַּחַד pavent pavore, hoc est, pavent valde, corripiuntur ingenti metu. Sic enim solet nomen conjugatum, quando proxime cum suo verbo construitur, verbi significationem intendere. (i) Hæc facilia sunt.

§. XXVI.

Sed quid sibi vult, quod additur: pavent, *nec tamen est pavor.* Triplicem hæc verba sensum habere possunt. 1. *Pavent, nec est causa timendi*: expavescunt nullo terrente. Hoc

C 2

sæpe

(i) Vid. GLASSIUS Gramm. Sacr. L. 3. traç. 3. Can. 32. DANZIVS interprete ebræochald. §. 35.

sepe occurrit in Sacris. Vid. Levit. XXVI, 36. Job. XV, 21. Prov. XXVIII, 1. Conf. Matth. II, 3. 2. Alter sensus est: *Pavent*, ingruente scilicet aliquo periculo vel ira Divina, nec tamen affectus ille, quo percelluntur, est veri nominis *pavor*. Admisso hoc sensu nomen פחד in bonam partem, de timore DEI accipitur, vti Psal. XXXVI, 2. Timor DEI verus peccatorem coram DEO humiliat, ac DEO honorem tribuit; idque sponte, sincere, constanter. At impiorum timor coactus est, servilis, hypocriticus, manente intrinsicus amore peccati. Vnde cessante periculo iterum evanescit, nec vllum in animo fructum emendationis relinquit. Exod. IX, 27. sq. Psal. LXXVIII, 36. sq. Jer. XXXIV, 11. Indignus est ergo iste animi motus, qui tam nobili nomine timoris, affectus vere sancti, censeatur. 3. Tertius sensus hic est: *pavent*; sed jam non amplius est locus *pavori*; nihil amplius pavore etiam summi gradus proficitur. Et omnino hoc illis contingit, qui prætermisso tempore gratiæ, quando jam supplicium Divina Justitiæ sumit de malis, timore & ejulatu, sed sero nimis, placare DEUM, aut certe effugere iram sibi jam incumbentem volunt. Psal. L, 22. Prov. I, 25. sq. Apoc. I, 7. VI, 15. sq. Fateor *medium sensum* mihi reliquis præferendum videri. Est in eo elegans figura Epanorthoseos, qualis occurrit etiam Gal. I, 6. 7.

§. XXVII.

Pavorem hunc sequitur ipsum supplicium: *quoniam DEUS dispergit ossa castra metantis contra te*. In suffixo vocis פחד (quod masculinum est, uti Esa. XXX, 19. Jer. XXIII, 37.) per apostrophen sermo ad populum DEI convertitur. Oppresso.

preffores populi DEI nunc tanquam *castra ponentes* repræsentantur, ad indicandum hostilem ipsorum animum, cui sola vexatione & oppressione bonorum non satisfacit, sed odio ducti internecino exterminare omnino eos conantur, eoque omnes suas opes conferunt, nempe ut nihil porro, quod malitiæ ipsorum obstare queat, supersit. Atque hæc metaphora, a re bellica petita, continuatur etiam in describendo persecutorum populi DEI supplicio. Illorum *ossa dispergi* proprie dicuntur, qui non simplici cæde intereunt, sed, quod atrocius est, obtruncantur, mutilantur, conciduntur membratim, insepulti jacent, a feris laniantur. Notatur ergo hæc formula vindictæ Divinæ severitas, quæ malos non prostrernit, non exarmat, non captivos abducit, sed plane viribus & vita privat, idque eo modo, qui terrorem incutiat omnibus. Conf. Psal. LXXXIX, 11.

§. XXVIII.

Tertium in eventu contemptus est, cui improbitas exponenda dicitur. Vocem *pudefacis* si velimus referre ad DEUM, vel ad Messiam, aliquid coacti erit in hac interpretatione. Malim ergo, simpliciter continuata apostrophe, ad eundem populum DEI referre. Pudefacis eos, o popule DEI. Primario quidem utique DEUS est, qui cum pudore & ignominia dejecit malos: non tamen sunt nullæ bonorum partes in tali eventu; tantoque acerbius illis accidit, quando bonos, quos tam viles ante habuerant, non modo stare ac superesse, sed etiam lætari vident ipsorum suppliciiis, cujus generis exemplis Scriptura Sacra abundat. Vid. Psal. XXXV, 26. 27. LII, 6. 7. 8. LVIII, 7-12. LXIV, 8-11. Esa. XXXVII, 22.

§. XXIX.

Ultimum, quod praviratem hominum manet, *rejectione malorum omnimoda* est. **DNQ** est reprobare; eaque notio tria comprehendit 1. neglectioem cum contemptu, tanquam rei inutilis, ac vilis. 2. rejectionem cum fastidio, tanquam rei indignæ, invisa, exosa. 3. decretum irrevocabile, tanquam de re, de qua nulla spes amplius sit. Providentia Divina etiam maleficorum tempore longanimitatis DEI rationem habet, parcendo, tolerando, beneficiendo: sed tandem ab omni accessu ad DEUM exclusi ex ejus cura dimittuntur, nullam amplius in bonitate Divina partem habituri; ac tum nil nisi severitatem Divinam experiuntur, idque sententia irrevocabili. Conf. Jer. VII, 29. Rem ipsam declarant impiorum novissima, Math. VII, 23. XXV, 41. Apoc. XIV, 10.

§. XXX.

Longam malorum descriptionem denique excipit **REMEDII** adversus omnia ista mala divinitus constituti commemoratio versu 7. *Quis dabit ex Zione salutes Israelis: reducente DEO captivitatem populi sui exsultabit Jacobus, letabitur Israel.* Significatur his verbis: Præsto esse salutem, quæ medelam adferat malis adhuc enumeratis; eam salutem perfectam, plenam esse; non tamen esse in hominum potestate, sed votis ac precibus efflagitari & obtineri debere à DEO; adeoque salutis hujus auctorem alium, nisi DEUM, non esse, nec esse posse; eam salutem in Zione, in medio populi Israëliti, in ipsa sede regni atque religionis, primum conspicuam fore; sed ex Zione prodituram longius, atque adeo ad alios quoque

que perventuram; Israeli quidem primo destinatum esse, reliqua interim generis humani parte non exclusa; participes hujus salutis factos liberatum iri omnibus, quæ ipsos premant, malis, quæ mala sub emblemate captivitatis duræ ac miseræ representantur, a DEO demum solvendæ, quod nulla ex iis emergendi spes aut facultas alia sit; hac salute obtingente hominibus veram demum & sinceram, sine timore, lætitiâ apud bonos quosunque futuram. Quæ omnia quam apte in Messiam conveniant, & quam insigne hic habeatur testimonium de Christo Domino, Sospitatore generis humani, id sequenti sectione dogmatica erit uberius demonstrandum.

§. XXXI.

Unicam hic addimus quæstionem: Qui fiat, ut pene ad verbum hoc Psalmo repetantur, quæ jam habentur Psalmo decimo quarto. Instituti mei, ac fortasse etiam facultatis meæ non est, varias Virorum Doctorum sententias enumerare; dicam tantum paucis, & modeste, quid sentiam. Equidem non dubito, repetitionem hanc non fortuitam esse, sed deliberatam omnino; & causam ejus in temporum, quibus Davides vixit, ratione esse quarendam. Invalescens impietas, & si quando repressa fuit, subinde repullulascens, vigilantem pro salute publicæ regis optimi curam ita potuit sollicitare, ut consultum instinctu Spiritus Sancti duceret, idem carmen seriei Odarum, quas publice cantandas Levitis tradebat, bis inferere, quo frequentius vertente anno publicæ hæc censura improbitatis recurreret, & quo testatior esset spes fidelium, salutem & liberationem a Messia perficiendam expectantium. Apud hos tanto magis acuebatur desiderium hujus salutis,
iterata

iterata commemoratione communis miseriæ humanæ: & mali tam frequenter admoniti Divinæ in ipsorum vitam inspectionis & futuri aliquando judicii, si non revocati ad frugem, redditi certe sunt ἀναπολόγητοι, inexcusabiles. Est hæc, fateor, conjectura: sed innoxia, & ab exegetico Scepticismo prorsus aliena.

§. XXXII.

Constitueram initio, cum hæc meditarer, exegetica tractationi hujus Psalmi adjungere *Sectionem secundam*, *Dogmaticam*, itemque *tertiam*, quæ *Porismata* contineret ad *praxin* tum vitæ christianæ, tum ecclesiastici ministerii pertinentia. Verum intercessit consiliis meis Divina Providentia, morbo gravi immisso, per quem temporis labori huic destinati pars præcipua mihi erepta est. Quoniam igitur hic subsistere cogor, Lectores meos rogo decenter, velint angustiae temporis, in quam sum coarctatus, tractationem incoactam tantum ac minus plenam benevole condonare.

T A N T V M!

Fd 3984

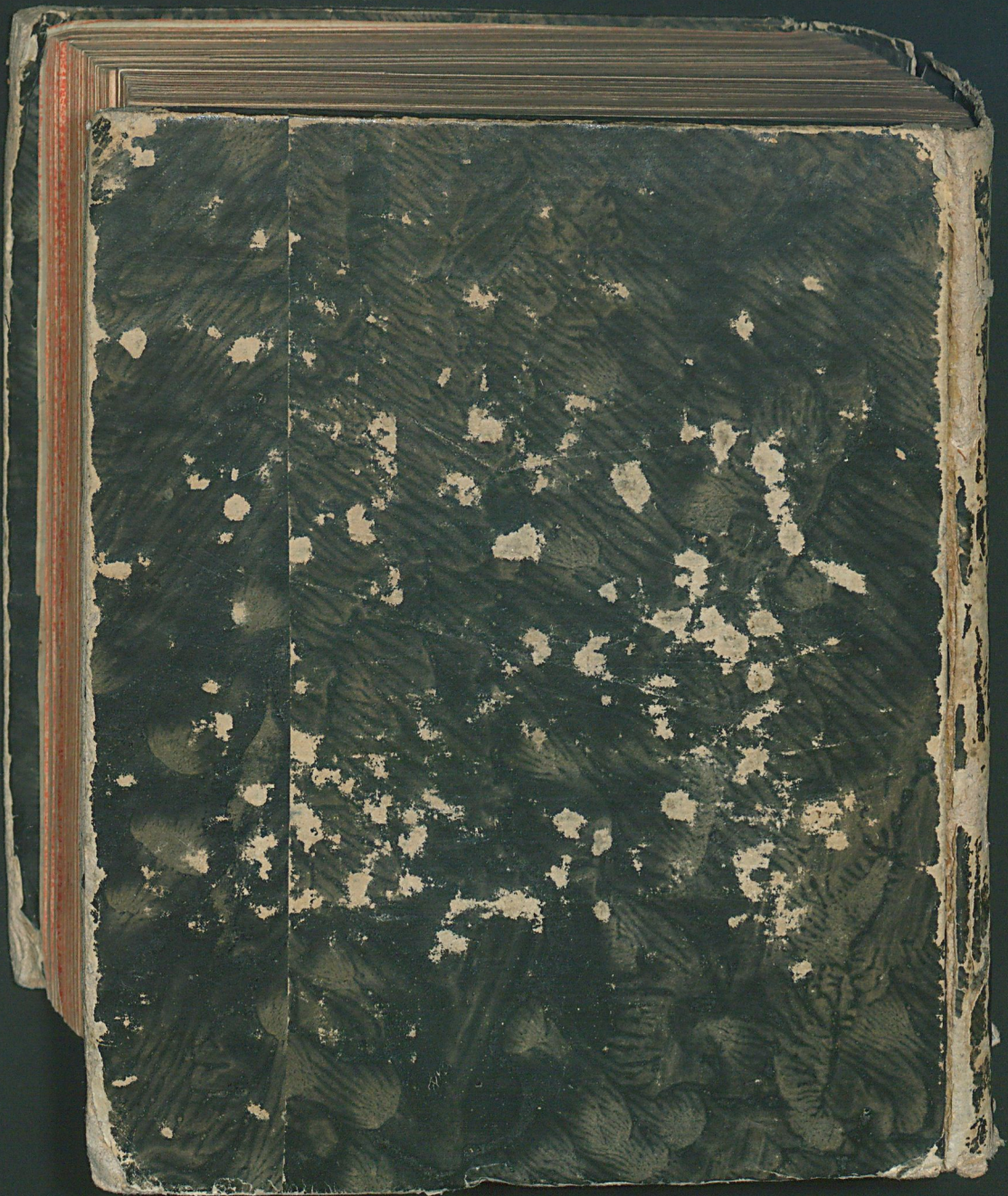

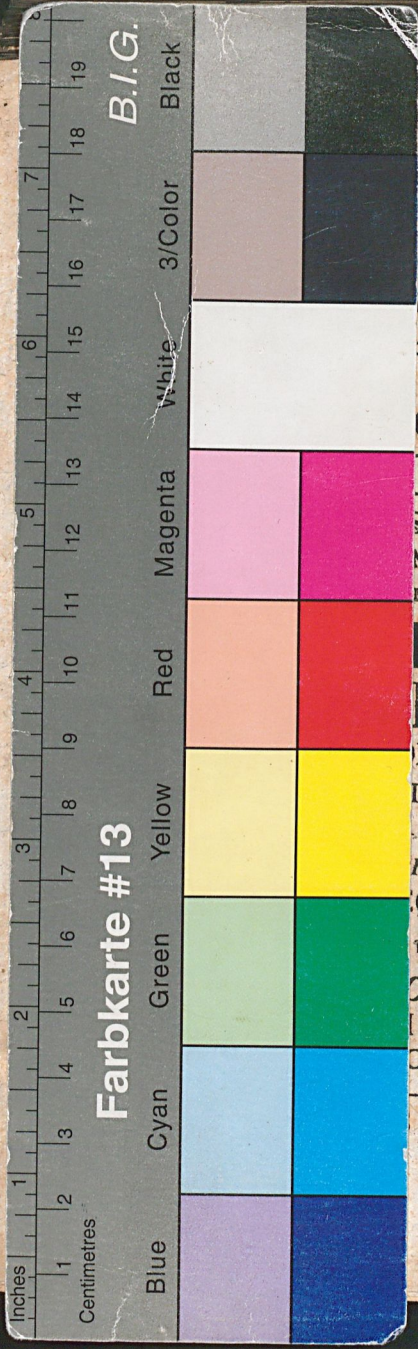
TA-OL

V. 17

M. 17

33

DE
EX ZIONE,
S MALA GENERIS HVMANI
VNOVE REMEDIO,
ad Psalmum LIII.

QVAS
ONE INAVGVRALI
D LOCO
SSORES THEOLOGOS
M STATVTA ACADEMICA
ETINENDO

I. FRIDERICVS
TORIVS,
FESSOR PVBL. ORDINARIVS,
TIPENDII THEOLOGICI
ATTENDENS,

I. Aprilis, MDCCLV.
OLOGORVM NOVA
RVM EXAMINI SVBJICIET,
ONDE NTE
ISTOPH. LVDOV. MIEG,
CAND. IN ILL. STIP.

ai.

BAVHOFII AC FRANCKII.

